

Sygn. akt III Pa 18/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2015 r.

Sąd Okręgowy w Przemyślu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym :

Przewodniczący – Sędzia SO Bożena Błachowicz

Sędzia SO Lucyna Oleszek (spr.)

SO Józef Pawłowski

Protokolant st. sekr. sądowy Elżbieta Onufryk

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2015 r. w Przemyślu

na rozprawie

sprawy z powództwa J. B.

przeciwko Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w R.

o ustalenie pracy w warunkach szczególnych

na skutek apelacji powoda J. B.

od wyroku Sądu Rejonowego w Przemyślu IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 21 stycznia 2015 r. sygn. akt IV P 156/14

I. **o d d a l a** apelację,

II. **z a s ą d z a** od powoda J. B. na rzecz pozwanego

Wojewódzkiego Urzędu Pracy w R. kwotę 60 zł (słownie złotych: sześćdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn. akt III Pa 18/15

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 7 maja 2015 r.

Sąd Rejonowy – IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. rozpoznając sprawę z powództwa J. B. przeciwko Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w R. o ustalenie pracy w warunkach szczególnych, wyrokiem z dnia 21 stycznia 2015 r. sygn. akt IV P 156/14 – oddalił powództwo i obciążył powoda kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej.

Sąd Rejonowy ustalił, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. decyzją z dnia 24 sierpnia 2012 r. znak (...) odmówił powodowi J. B. prawa do emerytury we wcześniejszym wieku w związku z tym, że nie udowodnił 15-letniego

okresu pracy w szczególnych warunkach. Sąd Okręgowy w Przemyślu prawomocnym wyrokiem z dnia 21 grudnia 2012 r. sygn. akt III U 1857/12 oddalił odwołanie powoda.

Ponadto Sąd Rejonowy ustalił, że powód pracował w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku inspektora wojewódzkiego kolejno w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w P. od dnia 19 sierpnia 1996 r. do 31 grudnia 1998 r., w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w R. Filia w P. od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 1999 r. oraz w Powiatowym Urzędzie Pracy w P. od 1 stycznia 2000 r. do 30 czerwca 2000 r. Natomiast nigdy nie był pracownikiem Wojewódzkiego Urzędu Pracy w R..

Równocześnie Sąd ustalił, że w związku z reformą administracji publicznej, po likwidacji z dniem 1 stycznia 1999 r. województwa (...) w miejsce Wojewódzkiego Urzędu Pracy w P. utworzono w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w R. m.in. Filie w P., która posiadała status odrębnego pracodawcy. Następnie z dnia 1 stycznia 2000 r. wojewódzkie urzędy pracy stały się wojewódzkimi urzędami pracy wchodzącymi w skład urzędu marszałkowskiego, a rejonowe urzędy pracy przekształcono w powiatowe urzędy pracy.

Na skutek tych zmian następcą prawnym Wojewódzkiego Urzędu Pracy w R. Filia w P. był Wojewódzki Urząd Pracy w R., któremu przekazano archiwum Urzędu Pracy i Filii w P., przy czym część pracowników Filii w P., w tym powód, stało się na mocy ustawy pracownikami Powiatowego Urzędu Pracy w P..

Równocześnie Sąd ustalił, że w trakcie zatrudnienia powód faktycznie wykonywał czynności inspektora nadzoru. Nadzorował prace remontowe i adaptacyjne w budynku przy ul. (...) w P., który przystosowywano na potrzeby Wojewódzkiego Urzędu Pracy w P. oraz w budynku przy ul. (...), który remontowano na potrzeby nowej siedziby Powiatowego Urzędu Pracy w P.. Ponadto pracował przy adaptacji i remoncie budynku przy ul. (...) w L. na potrzeby Rejonowego Urzędu Pracy w L.. Prace te miały bardzo szeroki zakres, polegały bowiem na adaptowaniu budynku zakładów galanterijnych na potrzeby urzędu.

Prace budowlane tak przy budynku w L., jak i w P. przy ul. (...) obejmował zarówno prace zewnętrzne (wymiana dachu, elewacja, budynku, ułożenie chodników i zagospodarowanie terenów zielonych), jak i wewnętrzne. Wnioskodawca bezpośrednio nadzorował prace zbrojarskie, betoniarskie, malarskie, dekarские, kamieniarskie oraz prace na konstrukcjach na wysokości oraz przy instalacjach wodnokanalizacyjnych.

Dokonując tych ustaleń Sąd powołał się na dowody z dokumentów zawartych w aktach osobowych powoda, a dotyczących m.in. przebiegu jego zatrudnienia i charakteru wykonywanej pracy, które nie były kwestionowane przez strony i którym służą domniemania wynikające z art. 244 i nast. k.p.c. Sąd uznał te dowody za polegające na prawdzie i stanowiące wiarygodną podstawę poczynienia ustaleń faktycznych.

Natomiast z uwagi na brak interesu prawnego powoda w żądaniu ustalenia, Sąd nie uwzględnił wniosku o jego przesłuchanie na okoliczność charakteru pracy wykonywanej w spornych okresach, gdyż przeprowadzenie tego dowodu pozostawało bez wpływu na rozstrzygnięcie sprawy.

Na podstawie tak zgromadzonego materiału dowodowego Sąd Rejonowy przyjął, że roszczenie powoda jest nieuzasadnione. Przepis art. 189 k.p.c. stanowi, że powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Istotą powództwa o ustalenie jest zapobieżenie zagrożeniu prawom powoda, jak też zniesienie stanu niepewności towarzyszącego tym prawom lub stosunkowi prawnemu, taki zaś zakres ochrony celowej występuje wówczas, gdy powód nie może jeszcze poszukiwać swoich praw w drodze powództwa o świadczenie.

Merytoryczną przesłanką dopuszczalności powództwa o ustalenie jest istnienie interesu prawnego. Powództwo o ustalenie nie jest więc zawsze dopuszczalne. Brak interesu prawnego występuje bowiem nie tylko wówczas, gdy w ogóle strona go nie posiada, ale również wtedy, gdy ustalenie stosunku prawnego lub prawa mogłoby nastąpić w sposób prostszy, na przykład w sytuacji gdy możliwe jest powództwo o świadczenie. W tym zakresie Sąd Rejonowy odwołał się do orzeczeń Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 5 grudnia 2002 r. (sygn. akt I PKN 629/01, Wokanda 2003/9/24) wyraził pogląd, iż na podstawie art. 189 k.p.c. pracownik ma interes prawny w ustaleniu rzeczywistej treści realizowanego stosunku pracy, jeżeli dochodzone ustalenie ma charakter niemajątkowy lub oparte na nim potencjalne roszczenia majątkowe mogą się zaktualizować dopiero w przyszłości. Ponadto stwierdził, że interes prawny nie zachodzi z reguły, gdy zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw (wyrok z dnia 22 listopada 2002 r., sygn. akt IV CKN 1519/00). Równocześnie, w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego, powszechnie przyjęte jest twierdzenie, że powództwo o ustalenie nie może zmierzać do uzyskania dowodów, które miałyby być wykorzystane w innym postępowaniu (wyrok z dnia 23 lutego 1999 r., sygn. akt I PRN 597/99).

Z tego względu Sąd przyjął, że skoro udokumentowanie pracy w szczególnych warunkach jest niezbędną przesłanką ustalenia prawa do świadczenia emerytalnego, to zainteresowani mogą ten fakt udowodnić przed sądem w procesie odwoławczym od decyzji ZUS odmawiającej tego prawa. W postępowaniu sądowym, uregulowanym przepisami k.p.c., dopuszczalne jest przeprowadzenie wszelkich dowodów dla wykazania okoliczności mających wpływ na prawo do świadczenia, i to zarówno wtedy, gdy pracodawca wystawił świadectwo pracy, a Zakład Ubezpieczeń Społecznych kwestionuje jego treść, jak i wówczas, gdy dokument taki z różnych przyczyn nie może być sporządzony. Sąd ma bowiem obowiązek rozważenia na nowo całego zebranego w sprawie materiału oraz prawo do jego własnej oceny (art. 233 § 1 k.p.c.).

Odnosząc powyższe do przedmiotowej sprawy Sąd Rejonowy stwierdził, że powód J. B. wystąpił z powództwem o ustalenie pracy w warunkach szczególnych w celu uzyskania emerytury z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. To zaś oznacza, że powód zapadłe w przedmiotowej sprawie orzeczenie zamierzał wykorzystać w postępowaniu przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych o prawo do emerytury.

Równocześnie Sąd Rejonowy odwołał się do stanowiska Sądu Najwyższego zawartego w uchwale z dnia 8 maja 2002 r. III PZP 6/02 (OSNP 2003/9/2013), w którym przyjęto, że w okresie obowiązywania art. 37j ust. 1a ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r.

o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz. U z 2001 r. nr 6, poz. 56 ze zm.) byłemu pracownikowi przysługiwało przeciwko byłemu pracodawcy roszczenie o ustalenie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla potrzeb uzyskania zasiłku przedemerytalnego.

Przy czym wskazano, że co do zasady całość postępowania dotyczącego ustalenia prawa do świadczeń emerytalno-rentowych z tytułu ubezpieczenia społecznego należy do właściwości organów rentowych. Dlatego też roszczenie pracownika przeciwko zakładowi pracy o ustalenie dla celów ubezpieczeniowych faktu wykonywania zatrudnienia w warunkach szczególnych podlega oddaleniu z braku interesu prawnego. Dopiero na skutek zmiany powołanych przepisów art. 37j ust. 1a ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu powstała możliwość wytoczenia powództwa o ustalenie pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

Jednakże powołany przepis został skreślony na mocy ustawy z dnia 17 grudnia 2001 r. zmieniającej ustawę o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz. U. nr 154, poz. 1793). To spowodowało, że ustała także na podstawie tego przepisu możliwość ustalania

w postępowaniu sądowym (przed sądami powszechnymi) faktu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W rozpoznawanej sprawie powód w istocie dochodził ustalenia faktu prawotwórczego dla potrzeb nabycia emerytury, co wykluczało możliwość uwzględnienia jego roszczenia, ze względu na brak interesu prawnego. Dopiero bowiem w postępowaniu o przyznanie prawa do świadczenia emerytalnego przed organem rentowym aktualizuje się uprawnienie do żądania ustalenia przez Sąd charakteru wykonywanej pracy dla celów nabycia prawa do świadczenia

z ubezpieczenia społecznego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2008 r.). Zatem kwalifikacja określonej pracy, jako wykonywanej w szczególnych warunkach dla celów emerytalno-rentowych może być dokonywana wyłącznie w postępowaniu przed organem rentowym w sprawie o przyznanie świadczenia z ubezpieczeń społecznych (ewentualnie w postępowaniu sądowym wywołanym wniesieniem odwołania od decyzji organu rentowego) - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 r. I PK 108/11 LEX nr1215409.

Tymczasem okazało się, że postępowanie emerytalne z wniosku powoda zostało już prawomocne rozstrzygnięte. Kwestia charakteru zatrudnienia powoda m.in. w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w P. i jego następach była badana przez Sąd Okręgowy w P. oraz Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w toku postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczenia społecznego.

Sąd Rejonowy przyjął też, że w świetle przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.), jeżeli pracownik ubiega się o przyznanie emerytury, obowiązkiem pracodawcy jest m.in. wydawanie pracownikom zaświadczeń niezbędnych do ustalenia prawa do świadczeń i ich wysokości (art. 125 ust. 1 pkt 2). Ten obowiązek dotyczy również wystawiania dokumentów (zaświadczeń) w celu udowodnienia okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (art. 125a ust. 2 ww. ustawy).

Roszczenia byłych pracowników o ustalenie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze mogą być skutecznie dochodzone tylko przeciwko byłemu pracodawcy lub jego następcy prawnemu (art. 23¹ k.p.). Powództwo takie skierowane przeciwko innemu podmiotowi jest niedopuszczalne.

W rezultacie Sąd Rejonowy uznał, iż w okolicznościach faktycznych sprawy roszczenie powoda podlegało oddaleniu zarówno z uwagi na brak interesu prawnego w ustaleniu okresu świadczenia pracy w warunkach szczególnych, ale także z uwagi na brak legitymacji procesowej biernej po stronie pozwanego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w R., który nie jest następcą prawnym w myśl art. 23¹ § 1 k.p. Wojewódzkiego Urzędu Pracy w P., ani też Wojewódzkiego Urzędu Pracy w R. Filia w P..

Zgodnie z art. 23¹ § 1 k.p. w razie przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę staje się on z mocy prawa stroną w dotychczasowych stosunkach pracy (...). Podstawową przesłanką zastosowania art. 23¹ § 1 k.p. jest więc faktyczne przejście władztwa nad zakładem pracy przez nowy podmiot, powodujące, że pracownicy świadczą pracę na rzecz kogo innego niż dotychczas (wyrok SN z dnia 18 lutego 2010 r., III UK 75/09, LEX nr 585849). W przedmiotowej sprawie do takiego przejścia nie doszło, albowiem Wojewódzki Urząd Pracy w R. Filia w P. posiadał status odrębnego pracodawcy, powód nigdy nie był pracownikiem pozwanego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w R..

Z tych wszystkich względów oddalono powództwo.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na mocy art. 98 k.p.c. w zw. z § 12 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 z późn. zm.) statuujących zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, zgodnie, z którą strona przegrywająca zobowiązana jest zwrócić swemu przeciwnikowi poniesione przez niego koszty procesu, w tym wypadku koszty zastępstwa procesowego.

Apelację od tego wyroku złożył powód J. B..

Zaskarżonemu w całości wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów postępowania, mogących mieć wpływ na wynik sprawy:

- poprzez błąd w ustaleniach faktycznych, polegających na ustaleniu, że Wojewódzki Urząd Pracy nie jest stroną postępowania,

- art. 189 k.p.c. poprzez uznanie braku interesu prawnego w dochodzeniu przez powoda ustalenia faktycznie wykonywanej pracy podczas zatrudnienia w Wojewódzkim Urzędzie Pracy,

- art. 217 § 1 i 2 k.p.c. i art. 227 k.p.c. poprzez niedopuszczenie prawidłowo zgłoszonego wniosku dowodowego o przesłuchanie stron, podczas gdy dowód ten miał istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy,

Ponadto zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego:

- § 1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 grudnia 1998 r.

w sprawie dostosowania organizacji i obszaru działania wojewódzkich i rejonowych urzędów pracy do organizacji administracji publicznej (Dz. U. nr 166, poz. 1247) oraz art. 19 ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawę reformującą administrację publiczną (Dz. U nr 133, poz. 872) poprzez ich nie zastosowanie.

W konsekwencji domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i wydania orzeczenia uwzględniającego powództwo.

W uzasadnieniu apelacji powód wskazał, że Sąd I instancji błędnie przyjął, iż po stronie pozwanego brak jest legitymacji procesowej.

Powód od 19 sierpnia 1996 r. był pracownikiem Wojewódzkiego Urzędu Pracy

w P.. Zgodnie z reformą administracji publicznej na podstawie § 1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie dostosowania organizacji i obszaru działania wojewódzkich i rejonowych urzędów pracy do organizacji administracji publicznej (Dz. U. nr 166, poz. 1247) w zw. z art. 19 ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawę reformującą administrację publiczną (Dz. U nr 133, poz. 872) z dniem 1 stycznia 1999 r. dotychczasowe wojewódzkie urzędy pracy, mające siedziby w miastach będących siedzibami zarządu województwa, przekształcają się w wojewódzkie urzędy pracy obejmujące zasięgiem swego działania obszar nowego województwa. Z tego względu z dniem 1 stycznia 1999 r. powód został pracownikiem Wojewódzkiego Urzędu Pracy w R. - Filia w P.. Zgodnie z § 1 pkt 4 rozporządzenia organizację i zadania filii, określał regulamin organizacyjny wojewódzkiego urzędu pracy, zatwierdzony przez Prezesa Krajowego Urzędu Pracy. Stąd też właściwym podmiotem dla ustalenia wykonywania pracy przez powoda

w okresie od 19 sierpnia 1996 r. do 31 grudnia 1999 r. jest Wojewódzki Urząd Pracy

w R.. Dodatkowo za takim rozumowaniem przemawia zakres zadań wykonywanych przez powoda, które ściśle związane były z inwestycjami prowadzonymi przez Wojewódzki Urząd Pracy w R.. Natomiast okres zatrudnienia powoda w Powiatowym Urzędzie Pracy w P. od 1 stycznia do 30 czerwca 2000 r. był wynikiem kolejnego etapu reorganizacji. Zgodnie z przepisami art. 58 ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawę reformującą administrację publiczną (Dz. U nr 133, poz. 872) Stosunki pracy z pracownikami, o których mowa w art. 52-54 i 56, wygasają z dniem 30 czerwca 1999 r., jeżeli przed dniem 31 maja 1999 r. nie zostaną im zaproponowane nowe warunki pracy lub płacy na dalszy okres albo w razie ich nieprzyjęcia do dnia 15 czerwca 1999 r. Taka sytuacja miała miejsce w sprawie powoda. Stąd nie może on zgodzić się ze stanowiskiem Sądu pierwszej instancji, iż w sprawie ma zastosowanie przepis art. 23¹ k.p.

Ponadto powód zakwestionował rozstrzygnięcie w przedmiocie braku po jego stronie interesu prawnego w dochodzeniu powództwa o ustalenie. Wskazał, że błędnie ustalona treść świadectwa pracy może być sprostowana jedynie w drodze niniejszego postępowania, kwestia ta nie była przedmiotem wnikliwego badania przez Sąd w toku postępowania odwoławczego od decyzji organu rentowego. W rezultacie posiada on interes prawny

w uzyskaniu orzeczenia sądu, stwierdzającego istnienie stosunku prawnego lub prawa, które wyznaczy jego sytuację prawną i umożliwi mu skuteczne ubieganie się o świadczenie emerytalne. Powództwo o ustalenie świadczenia pracy w warunkach szczególnych jest też,

w ocenie powoda, związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania przez niego z uwagi na szczególne warunki i szczególny charakter pracy, która wykonywał. Praca taka świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przyczyniła się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też ustalenie tego faktu ma dla niego zasadnicze znaczenie.

W tych okolicznościach przyjęcie przez Sąd pierwszej instancji, iż powodowi nie przysługuje interes prawny w wytoczeniu powództwa jest zbyt pochopne. Dodatkowo pozostaje w sprzeczności z dominującym orzecznictwem, które wskazuje, że „uzależnienie powództwa o ustalenie od istnienia interesu prawnego należy pojmować elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej jego wykładni, konkretnych okoliczności danej sprawy i od tego, czy w drodze innego powództwa strona może uzyskać pełną ochronę. Interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. Interes prawny występuje z reguły wówczas, gdy istnieje niepewność prawa lub stosunku prawnego zarówno z przyczyn faktycznych, jak i prawnych.” (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 20 lutego 2014 r. sygn. akt I ACa 841/13).

Uznanie przez Sąd braku interesu prawnego, pomimo przeprowadzenia szerokiego postępowania dowodowego m.in. z zeznań świadków, z których bezsprzecznie wynika, iż powód świadczył pracę w warunkach szkodliwych jest szczególnie dla niego krzywdzące, gdyż budzi poczucie niesprawiedliwości i krzywdy.

Pozwany na rozprawie wniósł o oddalenie apelacji. Pełnomocnik pozwanego oświadczył też, że policza koszty zastępstwa procesowego według norm przepisanych .

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy w Przemyślu,

III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest bezzasadna i stosownie do treści 385 k.p.c. podlega oddaleniu. Zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Przemyślu jest wyrokiem trafnym i odpowiada prawu, zaś w okolicznościach przedmiotowej sprawy nie występują powoływane przez skarżącego podstawy apelacji. Brak też innych przesłanek zaskarżenia mogących wyrok ten wzruszyć z urzędu, co Sąd drugiej instancji ma na uwadze zgodnie art. 378 § 1 k.p.c.

Sąd Okręgowy stwierdził, że Sąd Rejonowy przeprowadził w sprawie staranne postępowanie dowodowe i zbadał wszystkie istotne okoliczności, niezbędne do wydania prawidłowego rozstrzygnięcia. W oparciu o dokonane ustalenia wywiódł też prawidłowe wnioski, które zawarł w pisemnym uzasadnieniu wyroku.

Zasadniczy problem dotyczył istnienia interesu prawnego w dochodzeniu powództwa w trybie art. 189 k.p.c. i wiązał się z rozstrzygnięciem czy powód mógł skutecznie dochodzić ustalenia pracy w warunkach szczególnych oraz czy powództwo to skierował właściwie w stosunku do pozwanego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w R..

W ocenie Sądu Okręgowego w rozpoznawanej sprawie konieczne było równoległe badanie legitymacji procesowej po stronie pozwanej, jak i istnienie interesu prawnego w dochodzeniu powództwa o ustalenie. Brak legitymacji biernej, tak jak i brak interesu prawnego stanowią merytoryczne przesłanki dopuszczalności powództwa o ustalenie.

Legitymacja procesowa w sprawie, to uprawnienie wypływające ze stosunku prawno-materialnego, stąd legitymacja procesowa stanowi przesłankę materialną i musi być badana z uwzględnieniem norm o tym charakterze. Uznanie braku legitymacji czynnej czy biernej do występowania w sporze o ustalenie stosunku prawnego lub prawa bez badania interesu prawnego byłoby przedwczesne. Legitymację stron każdego procesu cywilnego o ustalenie wyznacza interes prawny. Uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego należy pojmować elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej wykładni pojęcia interesu prawnego, konkretnych okoliczności danej sprawy i od tego, czy w drodze powództwa

o świadczenie strona może uzyskać pełną ochronę swoich praw. Ponadto w judykaturze akcentuje się, że pojęcie interesu prawnego - w obecnie obowiązującym porządku prawnym - powinno być interpretowane z uwzględnieniem szeroko pojmowanego dostępu do sądów

w celu zapewnienia ochrony prawnej. Wyrok wydany na podstawie art. 189 k.p.c. usuwa bowiem niepewność stanu prawnego zachodzącą w stosunkach pomiędzy legitymowanym interesem prawnym powodem, a wyznaczonym tym interesem pozwanego. Interes prawny oznacza więc istniejącą po stronie powoda potrzebę wprowadzenia jasności i pewności prawnej w sferze jego sytuacji prawnej, wyznaczonej konkretnym stosunkiem cywilnoprawnym, a zagrożonej, a niekiedy nawet naruszonej już przez pozwanego (wyrok SN z dnia 1 kwietnia 2004 r., sygn. akt II CK 125/03, niepubl.).

W tej sytuacji Sąd pierwszej instancji zasadnie równocześnie badał istnienie legitymacji procesowej strony pozwanej, jak i istnienie interesu prawnego powoda. Sąd drugiej instancji w całości podziela poczynione ustalenia oraz dokonaną ocenę prawną. Wbrew zarzutom powoda zakres postępowania dowodowego oraz ocena dowodów, w tym złożonych w sprawie dokumentów, dokonana została z zachowaniem reguł z art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd drugiej instancji w pełni popiera stanowisko, iż w sprawie zachodzi brak legitymacji procesowej biernej po stronie pozwanego Wojewódzkiego Urzędu Pracy

w R., który niewątpliwie nie jest następcą prawnym w myśl art. 23¹ § 1 k.p. Wojewódzkiego Urzędu Pracy w P., ani też Wojewódzkiego Urzędu Pracy

w R. Filia w P. tj. pracodawców powoda w latach 1996-1998. W tym zakresie Sąd pierwszej instancji właściwie odwołał się do przepisów normujących reformę administracji publicznej.

Przekształcenia urzędów pracy związane z reformą administracji publicznej odbyły się w dwóch etapach.

W pierwszym dokonane zostało - z dniem 1 stycznia 1999 r. - dostosowanie organizacji i obszarów działania wojewódzkich i rejonowych urzędów pracy do nowej organizacji administracji publicznej. Miało to miejsce na podstawie art. 19 ust. 1 ustawy

z dnia 13 października 1998 r. - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872 ze zm.) oraz wydanego na jego podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 30 grudnia 1998 r. (Dz. U. Nr 166, poz. 1247). Na tym etapie, zgodnie z § 1 ust. 1 powołanego rozporządzenia, wojewódzkie urzędy pracy, mające siedzibę w miastach będących siedzibami zarządu województwa, przekształciły się

w wojewódzkie urzędy pracy obejmujące zasięgiem swego działania obszar nowego województwa (Wojewódzki Urząd Pracy w R.). Równocześnie w ramach tego pierwszego etapu reorganizacji z dniem 1 stycznia 1999 r., zgodnie z § 1 ust. 2 pkt 8 lit. b powołanego rozporządzenia, utworzono w P. filię Wojewódzkiego Urzędu Pracy

w R., obejmującą obszarem swego działania powiaty: (...), (...), (...) (łącznie z miastem na prawach powiatu) i (...). Organizację i zadania filii określał regulamin organizacyjny wojewódzkiego urzędu pracy, zatwierdzony przez Prezesa Krajowego Urzędu Pracy (z § 1 ust. 4).

Tym samym Wojewódzki Urząd Pracy w P., w którym powód był zatrudniony od 19 sierpnia 1996 r. do końca 1998 r. przekształcił się w filię Wojewódzkiego Urzędu Pracy w R.. W stosunkach pracy nastąpiła zmiana po stronie pracodawcy, przy zachowaniu dotychczasowej treści stosunku pracy i podstaw zatrudnienia.

Dalej idące przekształcenia odbyły się rok później i związane były z przekazaniem, zorganizowanych już w nowym kształcie, powiatowych urzędów pracy do administracji zespolonej. Zgodnie z art. 19 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. - z dniem

1 stycznia 2000 r. wojewódzkie urzędy pracy stały się wojewódzkimi urzędami pracy wchodzącymi w skład urzędu marszałkowskiego, natomiast urzędy pracy nie wymienione

w ust. 2 stały się powiatowymi urzędami pracy wchodzącymi w skład powiatowej administracji zespolonej. Na skutek tej zmiany funkcjonująca w P. filia urzędu pracy przekształciła się w Powiatowy Urząd Pracy w P., który funkcjonuje do chwili obecnej.

Przeprowadzenie tej reformy administracyjnej związane było ze skomplikowanymi działaniami natury organizacyjnej i finansowej, czego wyrazem była nowelizacja ustawy

z dnia 13 października 1998 r. Niemniej w przepisach tej ustawy uregulowano następstwo reorganizacji dla stosunków pracy. Zgodnie z przepisem art. 19 ust. 5 do przejścia urzędów pracy, o których mowa w ust. 2-4 (czyli dokonywanego z dniem 1 stycznia 2000 r., bo taka data wymieniona jest w tych ustępach) stosuje się przepisy tej ustawy, z tym że przepisy art. 54, 57 i 58 stosuje się odpowiednio. To unormowanie tłumaczyć należy w ten sposób, że cała procedura „przejścia” miała się odbyć w sposób uregulowany w ustawie, a przekształcenia stosunków pracy powinny być dokonane przy odpowiednim zastosowaniu wskazanych przepisów. Wzmianka o „odpowiedniości” stosowania tych przepisów była konieczna dlatego, że wymienione są w nich konkretne daty roku 1998 i 1999, które minęły zanim doszło do przejścia urzędów pracy. Odpowiednie stosowanie przepisów ma miejsce wówczas, gdy z uwagi na specyfikę sytuacji, do której mają być aplikowane, to zastrzeżenie jest konieczne lub może się okazać potrzebne. Odpowiednie stosowanie może polegać na zastosowaniu przepisu (lub jego części) wprost, z modyfikacją lub nawet na odmowie zastosowania. W przypadku odesłania do odpowiedniego stosowania przepisów art. 54, 57

i 58 do pracowników urzędów pracy zastosowanie wprost jest niemożliwe z uwagi na zamieszczone w nich daty. Niezastosowanie pozbawiłoby sensu uregulowania końcowego fragmentu art. 19 ust. 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. Pozostaje zatem stosowanie

z modyfikacją, która w tym przypadku może - i powinna - polegać na przystosowaniu dat wymienionych w tych przepisach do terminów przekształceń urzędów pracy (tak w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2001 r. III ZP 25/01 (OSNP 2002/13/301).

W rezultacie w stosunku pracy powoda w latach 1996-2000 dwa razy nastąpiła zmiana po stronie pracodawcy, przy zachowaniu dotychczasowej treści stosunku pracy i podstaw zatrudnienia. Z dniem 1 stycznia 1999 r. stał się on pracownikiem Wojewódzkiego Urzędu Pracy w R. filia w P., a z dniem 1 stycznia 2000 r. pracownikiem Powiatowego Urzędu Pracy w P.. Ostatnim pracodawcą powoda, na skutek tych reorganizacji był Powiatowy Urząd Pracy w P.. Stosunek pracy powoda wygasł

z dniem 30 czerwca 2000 r., zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 58 ust. 1 powołanej ustawy reformującej administrację. Wojewódzki Urząd Pracy w R. ani formalnie, ani faktycznie nigdy nie był jego pracodawcą. Swoją pracę powód również wykonywał na terenie właściwości - obszaru wyłącznie ówczesnego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w P., filii w P. oraz Powiatowego Urzędu Pracy w P.. Akta osobowe powoda przez cały okres jego zatrudnienia w urzędach pracy znajdowały się w P.. Również świadectwo pracy za cały okres zatrudnienia powoda w urzędzie pracy tj. od 19 sierpnia 1996 r. do 30 czerwca 2000 r. zostało wystawione przez Powiatowy Urząd Pracy w P.. Podmiotem uprawnionym do wydania, jak również sprostowania treści świadectwa pracy jest jedynie pracodawca lub jego następca prawny.

W tym stanie rzeczy zarzut błędnej oceny przez Sąd pierwszej instancji legitymacji biernej pozwanego okazał się nieuzasadniony.

Na pełną aprobatę zasługuje też rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji co do braku interesu prawnego powoda w ustaleniu pracy w warunkach szczególnych. Powód wniosł

o ustalenie pracy w warunkach szczególnych celem uzyskania emerytury z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Tymczasem powództwo o ustalenie nie może zmierzać do uzyskania dowodów, które miałyby być wykorzystane w innym postępowaniu.

Przeprowadzone przez Sąd pierwszej instancji dowody, w tym ocena dokumentów oraz zeznań świadków, wbrew zarzutom apelacji, umożliwiły temu Sądowi prawidłowe ustalenie, że nie zaistniały przesłanki do uwzględnienia interesu prawnego w dochodzeniu roszczenia. Istotne dla tej oceny jest przede wszystkim to, że powód wytoczył niniejsze powództwo w sytuacji, kiedy organ rentowy odmówił mu prawa do emerytury we wcześniejszym wieku emerytalnym z tytułu pracy w warunkach szczególnych, zgodnie z art. 32 i art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.).

Powód w istocie dochodził ustalenia faktu prawotwórczego dla potrzeb postępowania, które na skutek jego odwołania od decyzji odmowej organu rentowego zostało już prawomocnie rozstrzygnięte. Decyzja odmawiająca powodowi prawa do emerytury z dnia 24 sierpnia 2012 r. z powodu niewykazania przez niego 15 lat pracy w warunkach szczególnych była przedmiotem weryfikacji przez Sąd Okręgowy w Przemyślu III Wydział Pracy i (...) w sprawie sygn. akt III U 1857/12 oraz Sąd Apelacyjny w R. sygn. akt III AUa 215/13.

W związku z tym należy stwierdzić, że zgodnie z § 2 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.) - okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Okresy pracy w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy na podstawie posiadanej dokumentacji - w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy. Zaświadczenie zakładu pracy powinno potwierdzać charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach oraz inne okoliczności, od których uzależnione jest przyznanie emerytury. Przy czym należy wskazać, że w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń (emerytalnych) lub ich wysokość mogą być udowodnione wszelkimi dowodami przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego, w tym również zeznaniami świadków i stron.

Zatem to w toku tego postępowanie w sprawie ubezpieczeniowej możliwe było dowodzenie na podstawie zarówno dokumentacji osobowej powoda, jak i w oparciu

o zeznania świadków charakteru wykonywanej przez niego pracy w czasie zatrudnienia m.in.

w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w P. i jego następcach prawnych w okresie od 19 sierpnia 1996 r. do 31 grudnia 1998 r. Taka ocena została przeprowadzona i Sąd Okręgowy

w P. wydając wyrok z dnia 21 grudnia 2012 r. sygn. akt III U 1857/12 doszedł do przekonania, iż sam fakt wykonywania przez wnioskodawcę obowiązków inspektora nadzoru budowlanego nie upoważnia do ustalenia tej pracy za pracę wykonywaną w warunkach szczególnych.

Istnienie prawomocnego orzeczenia w tym względzie stanowi okoliczność, która wyklucza uwzględnienie przez sąd pracy roszczenia powoda przeciwko byłemu pracodawcy (jego następcy) o ustalenie wykonywania pracy w warunkach szczególnych ze względu na brak interesu prawnego. Tak jak wskazano to w cytowanych w apelacji orzeczeniach - interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości.

W sprawie powoda rozstrzygnięta została (negatywnie) kwestia jego prawa do emerytury w obniżonym wieku. Wyrok ustalający w niniejszej sprawie w żaden sposób nie wpłynąłby na zmianę wydanej w sprawie decyzji. Obecnie taka zmiana jest możliwa jedynie w trybie art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ponadto w przypadku uzyskania przez powoda prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym będzie miał on możliwość dochodzenia rekompensaty z tytułu 15 lat pracy

w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, zgodnie z art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. u. nr 237 poz. 1656 ze zm.), w tym ustalenia na drodze postępowania sądowego charakteru pracy wykonywanej m.in. przed 31 grudnia 1998 r.

Z tych wszystkich względów i na podstawie art. 385 k.p.c. należało orzec jak w pkt I wyroku o oddaleniu apelacji.

Orzekając o kosztach postępowania za drugą instancję Sąd Okręgowy kierował się przepisami art. 98-99 k.p.c. oraz art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z przepisami § 13 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września

2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 461).

Zgodnie z przepisem art. 108 k.p.c. Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w danej instancji, przy czym według art. 98 § 1 – art. 99 k.p.c. zasadą jest, że strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Ta zasada odpowiedzialności za wynik procesu oznacza, że strona, która sprawę przegrała, obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi poniesione przez niego koszty procesu. W nin. sprawie Sąd oddalił apelację powoda, koszty strony przeciwnej to wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika, liczone według minimalnej stawki tj. 60,- zł. Sąd orzeczono jak w pkt II wyroku.